

Sokeain kuunnelmapalkinto 2009

Kuva: Marika Mäkinen-Vuohelainen/NKL.

Sokeiden kuunnelmaraati valitsi vuoden 2008 parhaaksi kotimaiseksi ensiesitykseksi jatkokuunnelman Sheriffi McGee. Kunniakirja luovutettiin 9.1. lirkessä pidetyssä tilaisuudessa olivat läsnä kuunnelman ohjaaja Soila Valkama (oik), käsikirjoittajat Marko Järvikallas ja Mikko Viljanen, tuottaja Mikko Ahonen ja nuori nainen keskellä näyttelijä Suvi-Sini Peltola.

1 • 2009

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Tammikuu

Pistekirjoituksen opetus Toimintakeskuksessa

Tietokone huviksi ja hyödyksi

Ohjeita lentomatkamiseen

Sisältö

Risto Hoikkasesta kuntoutumis- ja asumispalveluiden johtaja.....	2
Pääkirjoitus: Vuosi alkaa värikkäänä...	3
Pistekirjoitus taipuu moneksi.....	4
Kohomerkinnot tuovat tiedon näkövammaisten käsien ulottuville.....	7
Pistekirjoituksen keksijä Louis Braille..	8
Tietokone huviksi ja hyödyksi.....	10
Vilho Sulonen 80 vuotta.....	12
Viisi kysymystä.....	13
Phuket – Thaimaan paratiisisaari..	14
Ohjeita lentomatkamiseen.....	16
Muovinkäryinen muisto sonettikursilta.....	18
Eero Vartion 40 vuotta kuunnelmia...	19

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 19.2. Aineiston viimeinen jättöpäivä on 30.1.

Kannen kuvassa **Soile Silvennoinen** (oik.) tunnustele tekstiä tietokoneeseen liitetystä pistenäytöltä, **Heli Viita** ohjaa. Kuva: Kuurosokeiden Toimintakeskuksen kokoelmat.

Risto Hoikkasesta kuntoutumis- ja asumispalveluiden johtaja

Suomen Kuurosokeat ry:n kuntoutumis- ja asumispalveluiden johtajaksi on valittu Risto Hoikkanen, 44. Hän aloittaa tehtävässään 1.2.2009. Kuntoutumis- ja asumispalveluiden johtajan toimipaikka on Kuurosokeiden Toimintakeskus Tampereella.

Risto Hoikkasen yhteystiedot :
p. 03-3800 506, 0400 833 263
risto.hoikkanen@kuurosokeat.fi

TUNTOSARVI 35. vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry. **Taitto:** Tuija Wetterstrand, **Toimitus:** Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Wetterstrand, p. (09) 54953521, matkap. 040 7532026, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi. **Toimitusneuvosto:** Anu Mikkola (puheenjohtaja), Carita Halme, Esko Jäntti, Mikhail Leoukhine, Merja Vähämaa, Raili Karisaari (sihteeri), Tuija Wetterstrand (päätoimittaja). **Hinta:** Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ja/tai elektronisena versiona. Ruotsinkielinen Känselförtelet ilmestyy 4 kertaa vuodessa isokirjoituksella. **Tilaukset ja osoitteenmuutokset:** Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, p. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi. Toimiston aukioloaika ma-pe klo 8.00-15.45. **Painopaikka:** Kopio Niini Finland Oy. Toimituksella on oikeus käyttää lehden juttuja yhdistyksen internet-sivuilla www.kuurosokeat.fi Tuntosarvi on Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liiton Kultti ry:n jäsenlehti

Vuosi alkaa värikkäänä

Sinulla on nyt kädessäsi ensimmäinen kokonaan nelivärinen Tuntosarvi-lehti. Lokakuusta 2006 alkaen lehden joka numerossa on ollut nelivärinkansi. Lehden sisäsivut ovat kuitenkin olleet mustavalkoisia. Kuvien laadussa on ollut toivomisen varaa. Värikuvat on jouduttu ensin muuttamaan mustavalkoisiksi. Lehti on painettu digipainossa, ja silloin kuvien tarkkuus ei ole niin hyvä kuin offsetpainossa. Monilla kuurosokeilla on ollut vaikeuksia saada kuvia selvää. Kuvia on haluttu selkeämmiksi ja kaikkia kuvia värillisiksi.

Tänä vuonna aloitetaan tiedotuslehti Satakielen uudistustyö. Satakielen painattamiskustannuksista säästyvällä rahalla on nyt mahdollista painattaa Tuntosarvi offsetpainossa nelivärisenä. Tämän uudistuksen myötä lehteä on toivottavasti entistä mukavampi lukea. Aikaisempina vuosina kuurosokeiden tiedonsaantia on voitu parantaa siirtymällä äänilehdissä Daisyyn ja viitotuissa versioissa DVD:hen.

Uudistustyön myötä meidän täytyy täällä toimituksessa oppia käyttämään uutta taitto-ohjelmaa. Alkuun voi sattua kömmähdyksiä. Halu kehittää omaa osaamista ja parantaa kuurosokeiden tiedonsaantia on kuitenkin kova.

Tuntosarven ulkoasu on pysynyt värikkyyttä lukuunottamatta suurinpiirten entisenlaisena. Jokaisen lehden täytyy uudistua aika ajoin lukijoiden mielenkiinnon säilyttämiseksi. Tämän vuoden aikana on tarkoitus miettiä uutta ilmettä lehdelle. Minkälainen se voisi olla? Ensi vuonna tähän aikaan lehden kansi ja sisäsivut ovat ainakin hieman eri näköiset.

Se, mikä säilyy jatkossakin entisenlaisena on suuri kirjasinkoko. Tuntosarvi ja Kuurosokeiden Uutislehti painetaan aina fontilla Arial 16. Mitään muita näkövammaisille tarkoitettuja lehtiä ei paineta yhtä suurilla kirjaimilla. Tästä olemme saaneet paljon hyvää palautetta: monelle yhdistyksen lehdet ovat ainoita, joita näkee lukea ilman suurentavia laitteita.

Muistakaa kertoa mielipiteenne viime vuoden Tuntosarvista. Mikä oli vuoden 2008 paras juttu, paras lehti ja paras kansikuva? Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan pieni yllätyspalkinto. Vastausaikaa on 30.1. saakka.

Hyvää alkanutta vuotta toivottaen,

Tuija Wetterstrand
tiedottaja, Tuntosarven päätoimittaja ■

Pistekirjoitus taipuu moneksi

Kuva: Kuurosokeiden Toimintakeskuksen kokoelmat

Pistekirjoituksen opetus on osa Kuurosokeiden Toimintakeskuksen kursistarjontaa. Kuvassa Päivi Suontakanen (vas.) saa ohjausta Heli Viidalta.

Tuija Wetterstrand

Tänä vuonna vietetään pistekirjoituksen keksijän, ranskalaisen **Louis Brailin** syntymän 200-vuotisjuhlaa. Pistekirjoituksen merkitys näkövammaisille on kiistaton. Mutta täysin kuurosokealle henkilölle, joka ei pysty lainkaan vastaanottamaan tietoa näön tai kuulon avulla, pistekirjoitus saattaa olla ainoa mahdollisuus itsenäiseen tiedonsaantiin.

Erinomainen esimerkki pistekirjoituksen merkityksestä kuurosokealle on **Hilkka ja Kari Hyötylällä** käytössä olevat Brailino-laitteet. Matkapuhelimeen kytkettävän Brailinon avulla he pystyvät käyttämään matkapuhelimiaan täysin itsenäisesti; lähettämään ja vastaanottamaan viestejä milloin heille itselle sopii, kun aikaisemmin kumpikin tarvitsi viestien lu-

Kuva: Kalle Kiviniemi

Hilkka Hyötylä sai ensimmäisenä Suomessa Brailinon apuvälineeksi.

kemiseen ja kirjoittamiseen ulkopuolisen apua.

Brailino on apuväline, jota voidaan käyttää Symbian-käyttöjärjestelmällä varustettujen puhelimien kanssa. Kun puhelimeen asennetaan Talksrudunlukuohjelma niin Brailino tunnistaa ohjelman avulla kännykän näytöllä olevat kirjaimet, jotka ilmestyvät Brailinon näytölle pistekirjoituksella. Viestit kirjoitetaan Brailinon pistenäppäimillä.

Kun Louis Braille kehitti pistekirjoitusmenetelmän, ei käytössä vielä ollut edes mekaanisia kirjoituskoneita, vaan pisteet painettiin paperiin

naskalin avulla. Pistekirjoitus on siitä mainio menetelmä, että se on jatkuvasti mukautunut tekniikan kehitykseen. Pistekirjoitusta on siten mahdollisuus hyödyntää myös digiaikaudella.

Nyt ollaan tilanteessa, missä tietokoneen merkitys kuurosokeiden tiedonsaannin välineenä on jatkuvasti kasvanut. Samalla pistelukutaidon merkitys korostuu, koska täysin kuurosokeana tietokonetta on mahdollista käyttää itsenäisesti vain pistenäytön avulla. Tietokoneen pistenäyttö ja pistelukutaito kannattaa myös hankkia ajoissa, ennen kuin tilanne menee niin huonoksi, ettei enää pysty käyttämään muita apuvälineohjelmia.

Pistekirjoitusta opetetaan Toimintakeskuksessa myös viittomakielellä

Kuurosokeat aikuiset ovat voineet opiskella pistekirjoitusta Arlainstituutissa ja Näkövammaisten Keskusliiton kursseilla. Erityisesti kuurosokeille räätälöityä pistekirjoituksen opetusta on järjestetty Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa Tampereella vuodesta 1993. "Kuurosokeilla opetustapahtuma on erilainen kuin näkövammaisilla, koska kuulon tilanne täytyy aina ottaa huomioon. Ryhmäopetus varsinkaan isoissa ryhmissä ei onnistu. Meillä opetus on lähes aina yksilöopetusta ja se räätälöidään kunkin omiin tarpeisiin materiaalista

lähtien”, painottaa suomen kielen ja pistekirjoituksen opettaja **Heli Viita**.

Tähän mennessä Toimintakeskuksessa on järjestetty vasta yksi pienryhmäkurssi suomea äidinkielenään puhuville. Se sai hyvää palautetta. Viittomakielisille opetus onnistuu parhaiten Heli Viidan antamana yksilöopetuksena viittomakielellä, koska silloin opetustapahtumassa ei tarvita tulkkia välissä. “Kuurosokeiden Toimintakeskus taitaa olla ainoa paikka Suomessa, missä pistekirjoituksen opetusta annetaan viittomakielellä”, toteaa Heli Viita.

Aikuisiällä pistekirjoituksen opiskelun aloittaneista suurin osa haluaa ylläpitää pistelukutaitoaan käymällä säännöllisesti kursseilla Toimintakeskuksessa. Jotkut ovat hankkineet perustaidot kurssilla, mutta haluavat harjoittaa taitoaan itsenäisesti. Ikäjakauma on laaja, vanhimmat ovat yli 80-kymppisiä, suurin osa kuitenkin 40 – 50 –vuotiaita.

Pistekirjoituksen lukeminen perustuu tuntoaistiin

Pistekirjoituksen lukeminen tapahtuu taktiilisti eli tuntoaistia käyttäen. Tuntoaistin käytön opettaminen liittyy osana pistekirjoituksen opiskeluun. Tuntoaistin käyttöä pitää opiskella erikseen, ja siinä on oma tekniikkansa, joka perustuu tietämykseen tun-

toaistin ja aivojen yhteistyöstä. “Kuurosokeilla tuntoaisti on tärkein aisti, joka korvaa näön ja kuulon puutteet. Tuntoaistin avulla voi saada hyvin tarkkaa tietoa välittömästi kehon lähellä olevasta ympäristöstä”, Heli Viita sanoo.

Aikaisemmin käytetty pistekirjoituksen opiskelun menetelmä, missä ei saanut lainkaan katsoa pistetekstiä, on jäänyt ikävänä kokemuksena mieleen monelle kuurosokeallekin ja nostanut kynnyistä opiskella pistekirjoitusta. “Nyt opetusmenetelmät ovat toisenlaiset. Jos näköä on jäljellä, niin tiedetään, että oppimista auttaa kun voi katsoa ja hahmottaa, minkä näköisiä pisteet ovat. Mitä useammalla kanavalla saa tiedon, sitä nopeammin oppii”, Heli Viita muistuttaa.

Äänikirjoista ja puhesyntetisaattoreista huolimatta pistekirjoituksen merkitys ei katoa tulevaisuudessa mihinkään, uskoo Heli Viita. “Pelkääntään kuulon avulla ei voi opiskella vaativia asioita. Itse sormilla tunnustellen tekstistä voi omaksua asioita omaan tahtiin.” ■

Kohomerkinnet tuovat tiedon näkövammaisten käsien ulottuville

Näkövammaisten Keskusliiton pistekirjoituspäivän tiedote

Vuosi 2009 on pistekirjoituksen juhlavuosi. Kansainvälistä pistekirjoituspäivää vietetään joka tammikuun 4. päivä pistekirjoituksen isän **Louis Brailleen** syntymän kunniaksi.

Pistekirjoitusta kutsutaan monilla kielillä brailleksi erotukseksi muista kohokirjoitusjärjestelmistä. Braille-pistekirjoitusjärjestelmä on nykyään näkövammaisten ja kuurosokeiden käytössä eri puolilla maailmaa. Viime vuosina sitä on ryhdytty käyttämään myös julkisissa tiloissa ja merkitsemään sillä tuotteita kuten lääkepakkauksia.

Pistekirjoitustaito merkitsee näkövammaiselle ja kuurosokealle luku- ja kirjoitustaitoa, minkä vuoksi pistekirjoitusta kehitetään jatkuvasti vastaamaan nykyaikaisiin haasteisiin. Esimerkiksi eurolla ja at-merkillä on vastaavat pistekirjoitusmerkkinsä. Tietokonetta voidaan käyttää pistenäytön avulla ja pistekirjoitustulostin mahdollistaa erilaisten asiakirjojen tulostamisen näkövammaisen luettavassa muodossa.

Näkövammaiset lapset opettelevat pistekirjoituksen koulussa samaan aikaan kuin heidän ikätoverinsa lukemaan ja kirjoittamaan. Myöhemmin näkönsä menettäneet ihmiset voivat opiskella pistekirjoitusta kursseilla tai pistekirjoitusohjaajan tuella. Näkövammaisten Keskusliitto on tuottanut itseopiskelumateriaalin Pisteitä päin, jonka avulla kuka tahansa pistekirjoituksesta kiinnostunut voi opiskella taidon.

Brailleen juhluvuoden kunniaksi Näkövammaisten Keskusliitto nimeää Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus liriksessä sijaitsevan auditorion Braille-saliksi. Vuoden aikana järjestetään mm. seminaareja ja muita tilaisuuksia. Braillea juhlitaan myös muualla maailmassa, esimerkiksi Ruotsissa julkaistaan juhlapostimerkki. ■

Lisätietoja www-sivuilla:
nkl.fi/braille200

Pistekirjoituksen keksijä Louis Braille

Heli Viita

Louis Braille kehitteli pistekirjoituksen ollessaan vasta 16-vuotias nuorimies. Braille syntyi ja eli Ranskassa 4. 1. 1809 – 6. 1. 1852. Nyt on meneillään hänen syntymänsä 200. juhlavuosi.

Louisin lapsuuden perhe eli pienessä Coupvrain kylässä Ranskassa. Isä oli ammatiltaan satulaseppä, ja hänellä oli työpajassaan monenlaisia nahkatyövälineitä. Louis sai leikkiä isän työpajassa, joten voi hyvin kuvitella, kuinka pienen pojan käsi tarttui hanakasti isän naskaliinkin silloin, kun tämän silmä vältti. Louis näki normaalisti varhaislapsuudessaan, mutta kolmevuotiaana hän satutti toisen silmänsä leikkiessään naskalilla. Tämän seurauksena hänen molemmat silmänsä tulehtuivat. Noihin aikoihin silmiä ei osattu hoitaa riittävästi hyvin, joten viisivuotiaana Louis lopulta sokeutui.

Pariisiin oli perustettu sokeiden lasten koulu jo 1700-luvun lopulla, mutta Louis laitettiin aluksi näkevien kouluun. Kun hän ei oppinut siellä kirjoittamaan eikä lukemaan, teki isä kirjaimia pyöreäkantaisista nauloista puupölkkyihin,

Louis Braillesta tehty rintakuva Näkövammaismuseossa liriksessä.

jotta poika saattoi tunnustella niitä sormillaan ja saada käsityksen aakkosten muodoista. Nykyään arvellaan, että Louis olisi saanut tästäkin vinkkejä pistekirjoitukseensa.

Kymmenvuotiaana Louis pääsi Pariisin sokeainkouluun, jossa hän opeteli lukemista edelleen. Sokeain koulussa käytettiin tällöin jo kohoaakkosia, joita saattoi lukea käsin kosketelemalla. Lisäksi Louis sai tutustua siellä niin sanottuun yökirjoitukseen, jonka ranskalainen insinööri ja armeijan kapteeni **Charles Barbier** oli kehittänyt sotilaiden käyttöön. Barbierin yökirjoitus oli laadittu reikäjonoista, jotka oli ryhmitelty eri tavoin siten, että niistä saatiin syntymään 36

merkkiä. Sotilaat pystyivät lukemaan yökirjoitusta hämärässäkin silmillään niin, että he asettivat paperin öistä tähtitaivasta vasten ja näkivät merkkien reikäiset kuviot. Reikäkuvioiden hahmoja saattoi myös kosketella, mutta ne olivat pelkästään sormilla luettaviksi liian suuria.

15-vuotias Louis ymmärsi kuitenkin yökirjoituksen mahdollisuudet ja alkoi kehittää sitä sokeille sopivammaksi tunnustella. Hän teki merkkien pistekuviot paperiin varovasti siten, että ei syntyntykään reikiä vaan kohollaan olevia pisteitä, jotka tuntuivat sormien päissä. – Ja kuinka ollakaan, Louis käytti tässä työvälineinään sekä nahkaa että kohtalokasta naskalia: hän laittoi paksun nahkalevyn päälle paperin ja teki painaumia siten, että napautteli paperin päällä tylppäkärkistä naskalia pienellä vasaralla. Koska nahka jousti paperin alla sopivasti, paperiin ei tullut reikiä, vaan siihen venyi painaumia. Nämä tuntuivat sitten toisella puolella kohoumina. Louis kehitteli tästä edelleen yksinkertaisen kohopistekirjoituksen, jota hän käytti koulutovereidensa kanssa keskinäiseen salakirjoitukseen.

16-vuotiaana Louis Braille kehitti kohokirjoitustaan yhä niin, että siitä syntyi se sama pistekirjoitusjärjestelmä, jota vielä nykyäänkin käytetään. Hän vähensi yökirjoituksen pisteiden määrän kuuteen ja järjesti ne suora-

kaiteen muotoiselle alueelle. Suora-kaiteessa on pisteitä kaksi rinnakkain ja kolme allekkain. Poistamalla suorakaiteesta pisteitä Louis sai muodostettua yhteensä 64 erilaista kuviota. Lopulta Louis kehitti kuvioiden koon vielä sellaiseksi, että yksi pistekuvio mahtui yhden sormenpäähän alle ja että pisteet oli yhä helppo erottaa toistaan sormenpäällä. Pariisin sokeain koulun opettajat eivät kuitenkaan vielä tuolloin ymmärtäneet, että Louisin kohokirjoitusta olisi voinut käyttää yleisenä sokeiden kirjoitukseksi. He jopa kielsivät pistekirjoituksen käytön. Oppilaat käyttivät sitä kuitenkin edelleen salaa keskenään.

Aikuisena Louis toimi itsekin sokeiden opettajana Pariisin sokeain koulussa. Hän kehitti pistekirjoitusta yhä edelleen ja keksi myös pistenuottijärjestelmän sekä matemaattiset pistemerkit. Vasta sokeain opettajien kansainvälisessä kokouksessa vuonna 1844 Louisin kehittämä pistekirjoitus hyväksyttiin viralliseksi sokeainkirjoitukseksi. Louis oli silloin jo 35-vuotias.

Louis sairastui tuberkuloosiin ja kuoli siihen 43-vuotiaana. Hänet on haudattu Pariisin Panthéoniin, mutta joidenkin tietojen mukaan hänen pisteitä lukeneet kätensä olisi jätetty uurnaansa kotikylään Coupvraihin. Louisin kotitalosta on tehty sittemmin museo ja kotikatu on nimetty Louis Brailleen kaduksi. ■

Tietokone huviksi ja hyödyksi

Tietokoneen ja sen ohjelmien käytön harjoittelun lisäksi yksilöllisellä kuntoutusjaksolla on mahdollista opiskella mm. pistekirjoitusta.

Merja Kovanen

Tietokone on nykyisin tärkeä tiedon- saannin, kommunikoinnin ja asioin- nin väline hyvin monille kuurosokeil- le. Sähköpostilla saa helposti yhtey- den muihin ihmisiin tilanteissa, jois- sa kommunikointi muuten on vaike- aa tai välimatka pitkä. Internet erilai- sine lisäohjelmineen ja palveluineen tuo rajattoman määrän tietoa tieto- koneen käyttäjän ulottuville. Verkkopankissa voi hoitaa raha-asioita ja

erilaisista verkkokaupoista voi tilata mitä erilaisimpia tavaroita vähällä vaivalla. Tietokoneen ääressä maailma kutistuu.

Kun koneen käyttäjällä on kuulonä- kövamma, tulee usein mutkia mat- kaan. Jos esimerkiksi näkö heikke- nee, hiiren osoittimen sekä ohjelma- ikkunoiden sisällön hahmottaminen vaikeutuu ja tekstit ovat liian pieniä

nähdä. Myös kuulon aleneminen tai puuttuminen tuo omat rajoitteensa koneen käyttöön. Onneksi tekninen kehitys on nykyisin niin pitkällä, että apuvälineiden avulla tietokonetta voi käyttää täysin kuurosokeanakin. Ja hiiri on korvattavissa näppäinkomen- noilla.

Tietokoneen käyttö apuvälineillä ja apuvälineohjelmilla vaatii koneen ääressä istuvalta henkilöltä tietoja ja taitoja, joiden hankkiminen itse tutki- malla voi olla raskasta ja viedä ai- kaa. Samat asiat voidaan usein teh- dä usealla tavalla ja joskus tavoittee- seen pyritään turhan monen mutkan kautta. On hyvä tietää, että tietoko- neen käytön opiskeluun on saatavil- la myös ohjausta, jossa apuvälineet ja yksilölliset kommunikaatiotavat otetaan huomioon.

Kuntoutuksesta tukea

Kuurosokeiden Toimintakeskukses- sa järjestettävät yksilölliset kuntou- tusjaksot tarjoavat mahdollisuuden henkilökohtaiseen ohjattuun tietoko- neen käytön harjoitteluun osana kurs- siohjelmaa. Työikäiset eli alle 65-vuo- tiaat, jotka täyttävät vaikeavammais- ten lääkinnällisen kuntoutuksen kri- teerit, ovat oikeutettuja Kelan kuntou- tukseen ja voivat hakea kurssia var- ten maksusitoumuksen sieltä. Yli 65- vuotiaat voivat hakea sitoumusta terveydenhuollosta tai anoa kurssia

RAY:n sopeutumisvalmennuksena. Kuntoutus on moniammatillista toimin- ta ja kursseilla on mahdollisuus opis- kella myös tietokoneen käyttöön liit- tyviä oheistietoja ja -taitoja, esimer- kiksi suomen kieltä, IT-viittomia ja pistekirjoitusta. Myös kuulon- ja nä- önkäytön sekä ergonomian asioissa on mahdollista saada tukea.

Yksilölliset kurssit täydentävät ryh- mämuotoista IT-koulutusta ja sovel- tuvat erityisesti uusille tietokoneen käyttäjille ja tietokoneen tai apuväli- neen hankintaa pohtiville. Yksilöllinen ohjaus on sopivin ratkaisu myös sil- loin, jos kommunikointi tuottaa vai- keuksia ja vaatii aikaa. Toimintakes- kuksella tehdään myös laitteistokar- toituksia, joihin on mahdollisuus päästä esimerkiksi terveydenhuollon maksusitoumuksella. ■

Yksilöllisen kuntoutuksen asioissa yhteyshenkilö on sosiaalityönteki- jä **Kaija Pekkanen** Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa, p. (03) 3800 508, matkap. 0400 965 671, teks- tip. (03) 3800 509, s-posti: kaija.pekkänen@kuurosokeat.fi.

Toimintakalenterista löytyy lisätie- toja Toimintakeskuksen kurssitar- jonnasta.

Vilho Sulonen 80 vuotta

Teksti ja kuva: Raili Karisaari

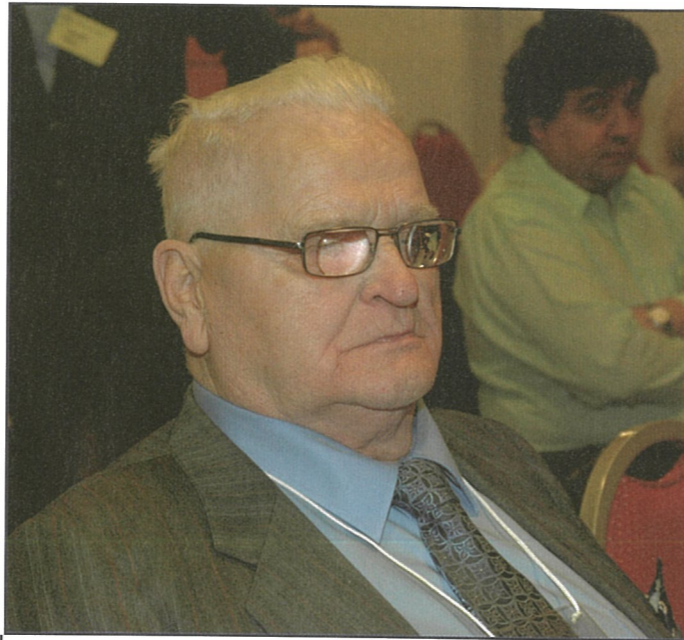
Vilho Sulonen Ulvilasta täyttää 80 vuotta tammikuun 25 päivänä. Mitään suuria juhlia hän ei aio viettää, vain pienet kahvikekkerit lähiomaisten kanssa ja pieni yhteinen tilaisuus Satakunnan kuurosokeiden parissa.

Yhdistyksen syyskokouksessa Seinäjoella Vilho osallistui aktiivisesti keskusteluun ja otti voimakkaasti kantaa asioihin entiseen tapaansa. Kokousta uoella pääsin haastattelemaan Vilhoa ja kyselemään hänen mietteitään elämästä.

Painaako 80 vuotta harteita?

“Olemuksessa ei tunnu, mutta vuodet ovat tuoneet mukanaan sairauksia, jotka vähän haittaavat elämän menoa. Mutta muuten on olo ihan hyvä”, Vilho vakuuttaa.

Vilho on 12 vuotta sitten muuttanut Ulvilassa sijaitsevasta omakotitalosta rivitaloon, kun oman talon kunnossapito kävi liian raskaaksi. Vilho muistelee, että hän oli 22-vuotias kun hän tapasi tulevan vaimonsa, meni naimisiin ja perusti perheen. Heille syntyi viisi lasta, joista yksi on jo poistunut maailmasta. Lapsenlapsia

on vuosikymmenien aikana siunaan- tunut neljä. Heidän 10 lastaan edustavat jo neljättä polvea.

13 vuotta sitten puoliso kuoli ja siitä saakka Vilho on ollut leskenä. “Olen jo tottunut yksin olemiseen. Eikä elämä ihan yksinäistä ole. Lapsista kolme asuu melko lähellä ja tapaan heidän perheitään melko usein, lähes viikoittain. Oma kaveri olisi tietenkin mukava, mutta eipä ole vielä kävellyt vastaan”, hän sanoo.

Vilholla ei ole vapaa-ajan ongelmia. Vilho on viime vuoteen saakka ollut aktiivisesti mukana vapaaehtoistyössä ja luottamustoimissa. Hän on useita vuosia ollut pyörittämässä Satakunnan kuurosokeitten kerhoa, vuodesta 1987 lähtien hän on ollut Ulvi-

lan vammaisneuvostossa Satakunnan näkövammaisten edustajana. Vilho oli myös perustamassa Ulvilan näkövammaisten yhdistystä, jota hän veti 13 vuotta. Nyt hän on luopunut näistä ja antanut tilaa nuoremmille ja innokkaammille. “Emme ole korvaamattomia”, Vilho toteaa.

Maailman nykymentosta Vilholla ei ole kovin korkeaa käsitystä. “Maailmalla näyttää melko surkealta; on tappelu tappelun jälkeen, sotaa sodan jälkeen. Täällä kotimaassa pelottaa nyt lama, ja tulee mieleen 30-luku. Eräs nykypäivän riesa ovat luottokortit. Ne tekevät monista ihmistä holtittomia, sillä kaikki eivät pysty kontrolloimaan luoton käyttöä”.

Ilmastonmuutokseen Vilho ei usko, mutta myöntää kuitenkin, että viime vuosina ei ole ollut kunnan kesiä eikä talvia. “Muistan kuinka lapsena kahlattiin lumessa. Nyt se ei onnistu. Mutta en usko, että se liittyy maapallon lämpenemiseen. Lämpimiä vuosia on ollut ennenkin”, hän muistelee.

Millaisia neuvoja antaisit tulevalle sukupolvelle?

“Kunnolliset terveet elämäntavat vievät eteenpäin. Turha kiire pois, koheltamisella ei voita mitään.”

Millainen on sinun elämänohjeesi?

“Elän päivä kerrallaan ja yritän pitää mielen korkealla.” ■

Viisi kysymystä

Koonnut Aatos Ahonen

1. Minkä värisiä ovat kahvipensaan hedelmät, eli kahvipavut?
2. Mikä oli Puolan pääkaupunki ennen Varsovaa?
3. Mikä USA:n osavaltio sijaitsee USA:n maantieteellisessä keskipisteessä?
4. Montako vuotta tuli kuluneeksi ensimmäisistä missikisoista vuonna 2007?
5. Kuka on toiseksi nuorin seitsemästä veljeksestä?

Vastaukset:

1. Punaisia
2. Krakova
3. Kansas
4. 70 vuotta
5. Lauri ■

Phuket – Thaimaan paratiisisaari

Teksti ja kuva: Jouni Valonen

Itsenäisyyspäivän iltana lähdin kimpussa sukulaisten kanssa kahden viikon lomamatkalle Thaimaahan. Matkakohde oli Phuketin tarunhoitoisella paratiisisaarella sijaitseva Katabeach. Kohde on erityisesti lapsiperheiden suosiossa, sillä Katan keskusta on sopivan pieni ja ranta uima- paikkana sopiva, sillä äkkisyvää ei tule, vaan matala veden pinta ulottuu sadan metrin päähän rantaviivasta.

Hotellimme oli kuin pienois-Venetsia. Kolme erikokoista ja muodoltaan erilaista uima-allasta oli sijoitettu matalien rivitalojen ympärille, missä huoneet sijaitsivat. Omasta huoneestani oli pari kävelyaskelta suoraan omaan uima- altaalle, missä tuli käytyä useita kertoja päivässä. Käveltyäkin tuli ihan riittävästi, sillä huoneeni sijaitsi vastaanotosta lähes 500 metrin päässä. Hotellihuoneet olivat siistejä ja hyvin varustettuja.

Hotellin niin sanottu amerikkalainen aamiaisen vaikutti ensin melko ras kaalta, sillä itse en ole tottunut syömään lounaspöydän kaltaisia ruokia aamuisin. Pian kuitenkin elimistö tot-

Jouni näköalatasanteella. Taustalla näkyvät Katan ja Karonin rannat. Phuket on erittäin metsäinen saari.

tui aamiaisen sisältöön ja ruoka oli hyvää. Aamiaisen lisäksi söin päivisin kaksi lämmintä ateriaa. Paikalliset herkut saivat makuhermot hyrräämään. Thaimaalainen ruoka on melko vahvasti maustettua. Tavallisimpia mausteita ovat curry ja chili. Ruoka koostuu lähinnä erilaisista meren elävistä, kuten kaloista ja äyriäisistä. Myös kana ja muut lihat olivat suosiossa. Ruoan kanssa tarjottiin aina riisiä, joka tuotiin pöytään erillisellä lautasella. Pääruokia sitten lusikoitiin riisin päälle. Tyypilliset ruokajuomat olivat vesi sekä olut. Thaimaa ei ole mikään viinimaa ja viinivalikoimat olivat pienet ja hinta kallis.

Thaimaa on tunnettu erityisesti hierontapalveluista. Monilla saattaa olla sellainen käsitys, että thaihierontaan kuuluu olennaisena osana erotiikka. Laadukkaat yritykset eivät siellä moisena sorru, koska eivät halua pilata yrityksensä mainetta. Itse kävin vain laadukkaissa paikoissa eikä hintakaan päästä huimannut, sillä tunnin hieronta maksoi noin kuusi euroa. Samoissa yrityksissä oli mahdollisuus leikkauttaa hiuksensa, saada jalka- ja käsihoitoja sekä erilaisia muita ulkonäköön liittyviä palveluita. Hiusten leikkaus maksoi noin 3 euroa ja tunnin jalkahoito noin 4 euroa.

Thaimaassa kaupankäyntikulttuuriin liittyy vahvasti tinkiminen. Alkuperäisestä pyyntihinnasta todellinen myyntihinta on kolmasosa. Tavarat ovat siellä todella edullisia. Paidat ja housut maksavat 4 – 6 euroa kappaleelta ja niitä tuli ostettua melkoinen määrä. Teetin itselleni myös silmälasit, joista maksoin aurinkolasien kanssa noin 200 euroa. Thaimaa on Aasian alueella edelläkävijä varsinkin silmäkirurgian ja optikkopalveluiden osalta. Työ on laadukasta ja tehokasta sekä palvelu erinomaista.

Teimme sukulaisten kanssa lähes päivittäin omatoimisia retkiä, emmekä osallistuneet matkatoimiston järjestämille retkille. Yhtenä päivänä vuokrasimme 35 eurolla koko päiväksi tilataksin kuljettajineen ja kiersim-

me saarta ristiin rastiin. Kävimme budhalaisten pyhissä paikoissa, suuressa kauppakeskuksessa sekä Phuketin kaupungissa järjestetyillä suurilla markkinoilla. Muutoin liikuimme tuktukilla. Tuktuk on paikallinen taksi, missä ei ole ikkunoita eikä ovia. Tuktuk on kuin pakettiauto, missä kaksi penkkiä on sijoitettu auton pituussuunnan mukaisesti ja katossa on kaksi putkea, mistä voi pitää kädellä kiinni matkan aikana. Siinä sitä oli tunnelmaa ja laulu raikui, kun suomalaiset lauloivat pitkin Katan, Karonin ja Patongin katuja kulkiessaan.

Kahden viikon kokemukseni perusteella en yhtään ihmettele, miksi me suomalaiset matkustamme suurin joukoin Thaimaahan. Ihmiset ovat ystävällisiä, palveluallttiita ja ennen kaikkea rehellisiä. Hintataso on todella edullinen ja paikat siistejä. Minua varoitettiin ennen matkaa mahdollisista vatsanväänneistä, mutta kertakaan ei vatsa oireillut.

Jos vertaan Thaimaata Etelä-Euroopan lomakohteisiin, niin Thaimaa vie voiton kaikessa. Ainoastaan lennot ovat huomattavasti pidempiä, mutta sen kestää, kun tietää, millainen paratiisi siellä odottaa. Olen jo suunnittelemassa uutta matkaa, sillä sydämeni jäi Phukettiin ja tutustuin muutamisiin ihmisiin siellä, joita haluan tavata seuraavallakin matkalla. ■

Ohjeita lentomatkamiseen

Vammaisfoorumin tiedote

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien avustamispalvelu lentoasemilla. Ohje on ollut voimassa 26.7.2008 lähtien.

Lentoaseman pitäjä, Suomessa Finavia, on vastuussa lentoasemilla tarjottavasta avusta. Lentoasemien tarjoama avustamispalvelu on tarkoitettu matkustajille, joiden liikuntakyky on rajoittunut fyysisen vamman tai kehitysvamman takia, näkö- ja kuulovammaille, iäkkäille matkustajille, tilapäisesti liikuntarajoitteisille ja kaikille, jotka tarvitsevat erityisapua.

Apua saat varmimmin, jos olet matkan varaamisen yhteydessä tai muuten etukäteen ilmoittanut lentoasemalle esimerkiksi matkatoimiston kautta avun tarpeesta. Kerro yksityiskohtaisesti, millaista apua tarvitset. Ohje Euroopan Unionin alueen kentillä on, että avun tarve ilmoitetaan viimeistään 48 tuntia ennen lennon lähtöä. Ennakko-ilmoitus avun tarpeesta nopeuttaa palvelun saamista ja tekee sen sujuvaksi.

Avustaminen käytännössä

Palvelukäytäntö jatkuu Suomessa lähes sellaisenaan. Merkittävin muutos on se, että palvelu laajenee myös itse

terminaalialueen ulkopuolelle, lentoasema-alueen pysäköintialueille ja julkisen liikenteen pysäkeille.

Ole kentällä hyvissä ajoin. Ilmoittaudu lähtöselvityksessä viimeistään tuntia ennen lennon lähtöaikaa, tai kirjallisesti sovittuna muuna aikana.

Jos tarvitset apua jo ennen lähtöselvitystiskille menoa, terminaalialueella, käytä kutsupistettä. Kutsupisteellä on oltava viimeistään kaksi tuntia ennen lennon lähtöaikaa, tai kirjallisesti sovittuna muuna aikana. Helsinki-Vantaan lentoasemalla on viisi kutsupistettä; ne sijaitsevat mm. invapysäköintipaikkojen, julkisten liikennevälineiden ja taksipysäkkien lähellä. Kutsupisteistä saa puheyhteyden avustamistoiminnasta vastaavaan palveluntuottajaan.

Koulutettu avustaja tulee paikalle ja avustaa lähtevää tai jatkomatkaajaa lähtöselvityksessä, turvatarkastuksessa sekä porttialueella aina lentokoneen istuimelle pääsyyn asti. Saapuvan matkustajan palveluketju päättyy jatko-yhteyden lähtöpisteeseen.

Paras apu on varautua ennakolta: Selvitä itsellesi oma avustamistarpeesi realistisesti: esimerkiksi lentokentillä käveltävät matkat voivat olla hyvinkin

pitkiä. Mieti, miten kerrot avustamistarpeesta muille ennen matkaa ja matkan aikana. Varmista, että avustamistarve kirjataan jo varaukseen. Varaa lähtöselvitykseen ja muihin vaiheisiin runsaasti aikaa. Silloin, jos jokin menee pieleen, asialle voidaan ehtiä jostain tehdä. Avustamispalveluissakin voi olla ruuhkaa.

Jos silti asiat eivät sujukaan:

Palautetta palvelujen laadusta voi antaa välittömästi. Voit ilmoittaa asiasta ensisijaisesti tapauksen mukaan joko lentoaseman pitäjälle, Finavialle, s-posti tiedotus@finavia.fi, tai lentoyhtiölle. Ellei näiden reagointi asiaan ole Sinusta tyydyttävää, voit tehdä valituksen asetuksen täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle, Suomessa Ilmailuhallinnolle: p. +358 (0)9 4250 11, +358(0)9 4250 2406, faksi: +358 (0)9 4250 2898, s-posti: kirjaamo@ilmailuhallinto.fi

Avuntarpeesta kertominen – lentoyhtiöiden käyttämät tunnisteet

Lentoyhtiöt käyttävät kansainvälisesti hyväksyttyä tunnistusjärjestelmää yksilöidäkseen millaista apua matkustaja tarvitsee. Koodikirjaimet kertovat pyörätuolin käytöstä (Wheelchair, WCH), liikkumisesta (R, S, C), aistivammasta (deaf, blind, deaf/blind) tai paarien käytöstä.

Kannattaa opetella omaa avuntarvetta vastaava koodi. Kerro se aina mat-

kaa varatessasi ja etukäteen lentokentälle avuntarvetta ilmoittaessasi. Oma avuntarvetta parhaiten vastaava koodi löytyy helpoiten, kun mietit seuraavia kysymyksiä:

WCHR

Pystyt kävelemään ylös ja alas portaita sekä lentokoneen käytävää pitkin. Tarvitsetko silti pyörätuolin liikkuaaksesi terminaalissa tai terminaalista koneelle?

WCHS

Portaiden käveleminen ei onnistu, mutta pystyt kävelemään lentokoneen käytävää pitkin. Tarvitsetko silti pyörätuolin liikkuaaksesi terminaalissa tai terminaalista koneelle?

WCHC

Voitko liikkua vain pyörätuolilla? Tarvitsetko apua koko ajan saapumisesta koneessa istumiseen asti?

DEAF

Matkustaja, joka on kuuro.

BLIND

Sokea.

DEAF/BLIND

Sokea ja kuuro matkustaja, joka voi liikkua vain avustajan kanssa.

STCR

Matkustaja, joka voidaan kuljettaa vain paareilla.

Lähteet: Ilmailuhallinnon ja Finavian ohjeet vammaisille matkustajille. Tarkat tiedot EU:n ohjeista löytyvät verkosta Finavian sivuilta <http://www.finavia.fi/ohjeetvammaisille>. ■

Muovinkäryinen muisto sonettikurssilta

Pekka Jaakola

Ollessani lähdössä kurssille Kuurosokeiden Toimintakeskukseen Tampereelle tuli mieleeni muistuma aikaisemmalta kurssilta. Ei siis viimeisimmältä vaan joltakin aikaisemmalta. Mietin, että saankohan sellaisen kämpän, jossa on sauna. Ja, että meitä varmaankin tulee taas kaksi kaverusta asumaan siihen asuntoon, molemmilla oma makuuhuone.

No niin, siitä aikaisemmasta kurssista. Olin kerran sonettikurssilla ja minulla oli yksi vantaalainen huonekaverina. Me siitä tuumattiin, että kun on keskiviikko - tai saattoi se olla jokin muukin päivä – niin pannaanpa sauna lämpiämään. Ja kun se oli helposti lämpiävä sähkösauna, niin mikä ettei.

No joo, saunottiin siinä sitten erikseen ja minä menin ensimmäisenä saunaan. Muovisessa ämpärissä oli lölyvettä vain vähän pohjalla. Minä ajattelin, että heitänpä vedet tuonne kiukaalle, niin saa kaveri laitettua uudet lölyvedet.

Siinä kun minä heitin märin käsin sitä vettä, niin se ämpäri luiskahti kädestäni ja putosi kolinalla jonnekin. Minä kun en näe yhtään, niin en osannut

hahmottaa sitä, että kuinka pieni se sauna todellakin oli. Ajattelin, että kai se kaveri, kun hän vähän näkee, löytää sen ämpäri sieltä lauteiden alta. Lähdin suihkuun.

Suihkussa ollessani aloin haistaa, sanoisinko, lievää käryä. Arvasinhan minä silloin, mihin se ämpäri oli pudonnut. Hälytin kaverini, jolla siinä vaiheessa oli vielä kuulolaite päällä. Ja aivan oikein, ämpäri oli pudonnut niin, että se oli osittain kiukaan päällä. Arvaatte varmaan, ettei se ämpäri ollut enää sen jälkeen käyttökelpoinen. Käsittääkseni siitä saatiin jopa palohälytys aikaiseksi – ne ovat herkkiä nämä hälyttimet. Ainakin joku henkilökunnasta tuli katsomaan, mitä siellä tapahtui. Kaverini joutui tuuletamaan saunatilaa käryistä ennen kuin pääsi lölyihin. Onneksi saatiin se ämpäri pelastettua, niin ettei tulipaloa syttynyt. Mutta siitä opin, että ehkä sitä kannattaa ensin tutkia, kuinka pieni se sauna mahdollisesti onkaan ja vasta sitten ruveta toimimaan, ja silloinkin harkitusti.

Olin tämän tapauksen jälkeenkin saman kaverin kanssa kämppäkaveri-

na, mutta enää ei saatu saunallista kämppää. Että terveisiä vaan **Ruokosen Matille**. Niin muuten, tämä mainitsemani kurssi oli kaksituhattaluvun alussa. Toimintakeskuksen työntekijätkin ovat vaihtuneet vuosien varrella, mahtaneeko olla ketään enää samoja kuin silloin.

Näin muistelee hätkähdyttävästä kokemuksesta toivottavasti edes vähän viisastuneena nimimerkki Jaapekka. ■

Pekka Jaakola kuvattuna yhdistyksen syyskokouksessa Seinäjoella marraskuussa 2008. Pekalle luovutettiin kunniakirja tunnustuksena siitä, että hän on ahkerasti ottanut kantaa ja tuonut esille kuurosokeusnäkökulmaa kirjoittamalla yhdistyksen lehdissä ja verkossa.

Eero Vartion 40 vuotta kuunnelmia

Sokeiden kuunnelmaraati on valinnut vuoden 2008 parhaaksi kotimaiseksi ensiesitykseksi 13-osaisen jatkokuunnelman Sheriffi McGee. Päähenkilöinä ovat omapäinen sheriffi McGee (Antti Litja) ja hänen ailahtelevainen, mutta taitava apurinsa Wade (Markku Maalismaa).

Kuunnelmaraati koostuu kuunnelmia ja kirjallisuutta harrastavista sokeista tai heikkonäköisistä henkilöistä. Palkinto myönnetään vuosittain. Kunniakirja luovutettiin perjantaina 9. päivänä tammikuuta 2009.

Näkövammaisten keskusliiton lakimies Eero Vartio on toiminut sokeain kuunnelmapalkintoraadin jäsenenä 40 vuotta. Hän on seurannut kuunnelman muutosta ja kehitystä 1960-luvulta tähän päivään saakka. Ja kuunnellut tietenkin suunnattoman määrän kuunnelmia. Yleisradio muisti Eero Vartiota tammikuussa lähettämällä ohjelman, joka koostui Vartion kirjoittamasta tarinasta ja hänen haastattelustaan. ■